Wildoogst zonder compensatie mijnt Veluwe verder uit

Om de natuurlijke verjonging op de Veluwe te herstellen, is beheer van de aanwezige herten en zwijnen nodig, stellen Jaap Schröder en Kees Janszen van de Stichting Valouwe Natuur. Maar met het afvoeren van de 'eetbare delen' van het geschoten wild, verdwijnt ook zestig gram fosfor per hectare per jaar. Als er discussie is over de afvoer van mineralen via houtoogst, verdient ook dit verlies aan fosfaat naar de poelier aandacht, vinden de auteurs.

Tekst **Jaap Schröder, Kees Janszen**

Handhaving van een 'natuurlijk evenwicht' hangt onder meer af van de mate waarin sprake is van een kringloop van voedingsstoffen waarbij verliezen, voor zover onvermijdelijk, door hernieuwbare bronnen worden aangevuld. Door die bril bezien is de oogst van hout niet altijd duurzaam. Uit balansberekeningen van Wageningen UR blijkt dat atmosferische depositie en de verwering van bodemdeeltjes, met name op zandgrond, niet altijd in staat zijn om de afvoer van mineralen in de vorm van hout en uitspoeling voldoende te compenseren. Ook niet wanneer tak- en tophout wordt achtergelaten. Als de oogst van hout om die reden op de korrel genomen wordt, is het relevant om de oogst van wild eveneens nader te bekijken. Immers, ook via die route verlaten mineralen het bos. Jaar in, jaar uit wordt de aanwas van wild geoogst in een schijnbaar onuitputtelijke stroom. Op de Veluwe gaat het om circa 1100 edelherten, 400 damherten, 400 reeën en 3100 zwijnen [1]. Net als bij de afvoer van hout, zijn ook balansberekeningen voor de mineralenafvoer via geschoten wild met onzekerheden behept. Weliswaar zijn het jaarlijkse afschot en de minerale samenstelling van botloos vlees en botten redelijk goed bekend, maar hoeveel bot bevat een hert, ree of zwijn eigenlijk? En welk deel van het afschot blijft in het veld achter in de vorm van ontweidsel of vanwege totale ongeschiktheid voor consumptie?

Schattingen

Toch hebben wij op basis van literatuurgegevens schattingen gemaakt van de mineralenafvoer om in elk geval een gevoel voor de grootteorde te krijgen. Voor de Veluwe geven die schattingen aan dat de afvoer van mineralen via faunabeheer voor de meeste mineralen in het niet valt bij de afvoer via hout, met uitzondering van fosfor. Met name botten zijn namelijk rijk aan fosfor. Faunabeheer leidt op de Veluwe tot een gemiddelde jaarlijkse afvoer richting poelier van circa zestig gram fosfor per hectare. Dat is niet veel maar qua hoeveelheid vergelijkbaar met de fosfor die in een tot twee kubieke meter hout (exclusief top- en takhout) per hectare per jaar wordt afgevoerd. Dat zijn tegenwoordig geen ongebruikelijke houtoogstniveaus op de Veluwe. Voor beide vormen van afvoer geldt bovendien dat ze niet gelijkmatig over de Veluwe verdeeld zijn. Lokaal kan de afvoer dus veel meer bedragen. Daar staat tegenover dat roodwild op sommige delen van de Veluwe 's nachts op bemeste landbouwpercelen graast. Op die manier keert een deel van de opgenomen fosfor via uitwerpselen terug in de Veluwse bossen. Desondanks is er op grond van het voorgaande geen reden om de afvoer van hout wel ter discussie te stellen, maar de afvoer van wild niet. Een tegenwerping bij beide vormen van afvoer kan zijn dat zandbodems van nature honderden kilogrammen fosfor bevatten. Kleven er dus eigenlijk wel bezwaren aan enige uitmijning als gevolg van een negatieve fosforbalans? Ja toch wel, want die fosforvoorraden zijn

1 Jonge zwijntjes doen zich tegoed aan de voorraad eikels in het bos. (Foto: Jelger Herder)

in onbemeste zandgronden zeer slecht beschikbaar voor planten. Lokaal kunnen planten en dieren dus wel degelijk fosfortekorten vertonen.

Stoppen of compensatie?

Om de fosforafvoer via faunabeer te minimaliseren, staan verschillende opties open: stoppen met faunabeheer, stoppen met de afvoer van geschoten wild, of compensatie van de fosforafvoer via bemesting. Opinies over faunabeheer hangen onder meer samen met persoonlijke visies op de consumptie van vlees en de positionering van natuur. Wat betreft dat laatste kan je natuur zien als systeem waarin het beperkt oogsten van planten en dieren door de mens net zo toelaatbaar is als in landbouwsystemen, mits uitgevoerd volgens de beginselen van duurzaamheid. Anderen zien natuur als een systeem met zoveel mogelijk ruimte voor 'natuurlijke processen' en minimale menselijke bemoeienis. De terugkeer van de wolf, ook door ons verwelkomd, past vooral in dat laatste beeld. Vermoedelijk wil niemand dat zich op de Veluwe een evenwicht instelt zoals in de Amsterdamse Waterleidingduinen of Oostvaardersplassen. Ook op de Veluwe bemoeilijkt de huidige wilddruk de realisatie van bepaalde natuurdoelen, waaronder een natuurlijke verjonging van loofhout. Dat maakt een lagere wildstand wenselijk.

Predatie wolf

Predatie van het wild door de wolf heeft daarbij als voordeel dat de mineralen die in herten en zwijnen zijn opgeslagen op die manier in de natuur achterblijven. Bovendien profiteren ook tal van andere diersoorten van de kadavers. Maar de twintig tot veertig wolven die thans op de Veluwe leven, kunnen op basis van hun dagelijkse vleesconsumptie naar verwachting niet meer dan hooguit 20 % van het jaarlijkse afschot aan wild de baas. Het is daarom twijfelachtig of de wolf in staat is om specifieke natuurdoelen tijdig te realiseren. Faunabeheer kan daarom voorlopig een noodzakelijke aanvulling zijn. Om verdere uitmijning van de voorraad mineralen, waaronder fosfor, te beperken, zou het afschot daarbij volledig in het veld moeten worden achtergelaten. Overigens kunnen de afvoer en tekorten ook worden gecompenseerd door bemesting en dan bij voorkeur met circulaire meststoffen zoals beendermeel. Voor herstel van de mineralenvoorraden van de Veluwe bestaat sowieso aanleiding om te bemesten, op zijn minst ten behoeve van een eenmalige 'reset.' Eeuwenlange overexploitatie in de vorm van houtoogst, begrazing, strooiselwinning en jacht en niet in het minst de uitloging van mineralen door de depositie van verzurende zwavel- en stikstofverbindingen, hebben van de Veluwe immers een mineraalarme zandbak gemaakt. Dat veroorzaakt een valse start voor 'rewilding' van de Veluwe, los van de vraag of de Veluwe al dan niet zonder faunabeheer kan.

Jaap Schröder en Kees Janszen
Stichting Valouwe Natuur
valouwenatuur@caiway.net

Literatuur

De literatuurlijst van dit artikel vindt u door deze QR-code te scannen, of bij de online versie van dit artikel: https://delevendenatuurmagazine.nl/de-levende-natuur-nummer-03-2024/samenvatting-platform-wildoogst/

Platform

Literatuur

Anonymus, 2015. Faunabeheerplan grote hoefdieren FBE Gelderland 2019-2015. FBE, Deventer, 117 pp.

Anonymus, 2023a. Informatie grote hoefdieren: levend gewicht. Jagersvereniging https://www.jagersvereniging.nl/jagen/diersoorten/

Anonymus, 2023b. Medic Tutorials: chemical composition of bones. https://www.youtube.com/watch?v=6EWXpkfXzFw

Beekers, B., K. Reiniers & R. Meissner, 2020. Praktijktoets buitenmachtelijke kadavers; kringloopkadavers in vier pilotgebieden. Rapport ARK Rewilding, 63 pp.

Brett, E., J. Flacco, C. Blackshear, M.T. Longaker & D.C. Wan, 2017. Biomimetics of bone implants: the regenerative road. BioResearch Open Access 6 (1). https://doi.org/10.1089/biores.2016.0044

Cauffman, A., A.A. Olson, W. Halfman & C. Ihde, 2020. How much meat should a beef animal yield? Brochure Extentions University Wisonsin-Madison, 2 pp.

De Vries, W., J.J. de Jong, H. Kros & J. Spijker, 2019. Het effect van houtoogst op nutriëntenbalansen in bossen op zandgrond. WEnR rapport 2923, Wageningen, 77 pp.

Erisman, J.W., 2000. De vliegende geest: ammoniak uit de landbouw en de gevolgen voor de natuur. BetaText, 271 pp.

Lammertsma, D.R. & G.W.T.A. Groot Bruinderink, 1998. Zelfredzaamheid van grofwild op de Veluwe. De Levende Natuur 99 (7), 268-271.

Lonergan, S.M., D.G. Topel & D.N. Marple, 2019. Growth curves and growth patterns. In: The Science of Animal Growth and Meat Technology, 71-109. https://doi.org/10.1016/C2017-0-02648-4

Penninkhof, J., 2023. Effecten van graasdruk op bosverjonging op de Veluwe. Probos Bosberichten 2023 (2), 4 pp.

Provincie Gelderland, 2023. Herstelprogramma Bossen; Natura 2000 Veluwe. GS Gelderland, Arnhem, 233 pp.

Rondanelli, M., M.A. Faliva, A. Tartara, C. Gasparri, S. Perna, V. Infantino, A. Riva, G. Petrangolini & G. Perroni, 2021. An update about magnesium and bone health. Biometals 34 (4), 715-**736.**

Schelhaas, M.J. et al., 2022. Zevende Nederlandse Bosinventarisatie. Wageningen UR. Wot-rapport 142, 127 pp.

Schoumans, O.F., J. Willems & G. van Duinhoven. **2008.** Dertig vragen en anwoorden over fosfaat in relatie tot landbouw en milieu. Rapport Alterra, Wageningen, 52 pp.

Schröder, J.J., 2023. Veluwe te zuur voor natuurlijk herstel. De Levende Natuur 2023 (6), 251-254.

Soriano, A. & C. Sanchez, 2021. Nutritional composition of game meat from wild species harvested in Europe, 2021. In: Meat and Nutrition (Ed. C.L. Ranabhat). http://dx.doi.org/10.5772/intechopen.97763

Sulabo, R.C. & H.H. Stein, 2013. Digestibility of phosphorus and calcium in meat and bone meal fed to growing pigs. J. Animal Sci.91 (3), 1285-1294.

USDA, 2023. Food Data Central. https://fdc.nal.usda.gov/fdc-app.html#/food-details/2514745/nutrients

Van den Burg, J., 1991a. Bemesting in de Nederlandse bosbouw, deel 1. Nederlands Bosbouw Tijdschrift, 28-36.

Van den Burg, J., 1991b. Bemesting in de Nederlandse bosbouw, deel 2. Nederlands Bosbouw Tijdschrift, 56-62.

Van den Burg, J., 1991c. Bemesting in de Nederlandse bosbouw, deel 3. Nederlands Bosbouw Tijdschrift, 89-93.

Van der Schans, F.C., 1994. De bestemming voor kruisling vaarskalveren: alternatief kalfsvlees. Praktijkonderzoek 94-4, Proefstation voor de Rundveehouderij, Lelystad, 4 pp.

VBNE, 2021. Kennisblad Rijkstrooiselsoorten. Vereniging van Bos- en Natuureigenaren, Driebergen, 4 pp.

WIN, 2023. Wat is de meerwaarden van de aanwezigheid van wolven voor de natuur? Wolven in Nederland. https://www.wolveninnederland.nl/veelgestelde-vragen?faq=41